

Rui Zink

Ugrađivanje straha

Prevela s portugalskog
Hristina Vasić Tomše

Beograd, 2015

Sadržaj

I Posetioci.....	7
II Ugrađivanje.....	25
III Demonstracija.....	67
IV Ishod.....	157
Reč autora	169

Posetioci

*Kada je kralj od slonovače u opasnosti,
Koga je briga za meso i kosti
Sestara i majki i dece?*

Rikardo Reiš

Žena je gola – to čime se trenutno bavi praktičnije je obavljati bez odeće – kada neko zvoni na vratima.

Žena pretrne. Nepomična: jelen nasred puta okovan farovima automobila. Srce sve brže lupa. Žena razmišlja. Ili barem pokušava da razmišlja.

Ponovo zvone. Prva stvar koja ženi pada na pamet je da treba da se obuče. Ne da se obuče; da se obuče. Glupo, zar ne? Ali tako je. Čovek nikada ne zna kako reaguje. I još uvek gola, i bosa, odlazi da pogleda ko je.

Žena ne zna šta joj je činiti. Da nisu promoteri? Neki komšija? Poštar? Još gore: da nisu *oni*?

Dečak. Žena odlazi po njega u sobu, budi ga, stavlja mu prst na usta. *Pssst, mili moj, moraćeš da budeš tih. Misliš da ćeš moći? Kao što smo radili i pre.*

Žena se nasmeši na pokorno odobravanje deteta i kaže mu da se sakrije u kupatilo. I da nipošto ne pravi buku. Žena samo što se nije izgubila u talasu nežnosti koji ju je preplavio, ali sada nije trenutak za to. Ponovo zvone. Pošto se uverila da je on sakriven i da neće praviti buku, žena zastaje, uzima pajser i prislanja ga uz dovratnik. Zatim na prstima odlazi do kuhinje, pronalazi kućnu haljinu i kecelju, oblači kućnu haljinu i vezuje preko nje kecelju, oko struka. Potom shvata da je kecelja

suvišna i skida je. Na vratima ponovo zvone, ovoga puta još upornije. Žena kreće da otvori. Seti se da je bosa. Opet zvono. Žena otrči da obuče papuče i pogleda kroz špijunku.

Nadala se da su još uvek dole, ali ne, već su se pope-
li. Neko im je otvorio vrata od zgrade. Ili možda imaju
kalauz za otključavanje ulaznih vrata? Sve je moguće,
žena to zna iz sopstvenog iskustva. Sve je moguće, u da-
našnje vreme. Svet je okrenut naglavačke. I nije okrenut
naglavačke da bi započeo prijatan telesni odnos. Svet je
okrenut naglavačke zato što je okrenut naglavačke.

Zvono još jednom zvoni. Čuje se kucanje zglobovi-
ma prstiju na vratima. Kao da joj poručuju, ti zglobovi
prstiju s vrata:

*Otvorite, znamo da ste kod kuće, šta god da izgovori-
te može biti upotrebjeno protiv vas...*

Na pragu ulaznih vrata, dva čoveka. Jedan u odelu s kravatom, elegantan, vitak, uskog nosa i tankih usana, s tehnokratskom akten-tašnom u ruci. Drugi je zdepatiji, bezizraznog lica, u radničkom kombinezonu, s kutijom alata u jednoj od ručerdi.

– Op-prostitute, bila sam pored mašine za veš, nisam čula...

Samo što je ovo izgovorila, shvatila je da je to pogrešna laž. Iz kuhinje ne dopire nikakav zvuk mašine za veš.

Dva čoveka gledaju ženu kao da ne gledaju ženu.

Čudno je. Ovi ljudi ne izgledaju nasilno. Naprotiv. Ovaj u odelu deluje elokventno; drugi je istina neotesaniji, krupniji, odsutniji.

– Dobar dan, draga gospođo – obrati joj se rečito ovaj u odelu. – Došli smo da ugradimo strah.

– S-strah?

Na licu elokventnog čoveka u odelu javlja se izraz retoričkog iznenađenja:

– Gospođa nije bila obaveštena? – Čovek joj pogledom upućuje jedno dakle.

Žena grize usnu:

– A to mora danas? Već sam isplanirala...

Elokventni čovek u odelu odgovara na to, odsečno, mada obazrivo:

– Draga gospođo, napredak se ne zaustavlja. To je za dobrobit zemlje.

– Tako je. Ali ja nisam sprem...

Čovek u odelu deluje neprijatno iznenađen:

– Nemojte mi reći da ste protiv dobrobiti zemlje.

– Ja...

– Ili protiv napretka.

– ...

– Ili protiv straha.

Žena grize usnu:

– Ne. Naravno da ne...

Žena mora da je od samog početka shvatila kako elokventni, elegantni čovek u odelu neće odustati. I ne, ne odustaje:

– Vi znate da je ugrađivanje straha patriotski cilj. Naredba br. 359/13. Dekret 8: „U svim domovima strah treba da bude ugrađen u roku od 120 dana“. Jeste li čuli za ovaj dekret, niste?

– Ovaj...

– A za naredbu?

– Da...

– To je važno. Događaj godine. Ključno za dobro funkcionisanje. A ključno za dobrobit svih nas jeste da ugrađivanje straha bude blagovremeno i uredno sprovedeno i da rokovi integracije budu ispunjeni.

Žena provuče prste kroz kosu, nervni tik. Neki bi u tome videli gest zavodjenja, ili podsvesni izraz ženske erotske zainteresovanosti. Pa nije baš uvek tako.

Elegantni čovek koji je, kako smo videli, i rečit, nastavlja:

– Vi razumete, zar ne?

– Ovaj...

Čovek se nasmeje. Iako još uvek mlad, već ume da bude paternalistički raspoložen.

– Recite da razumete, draga gospođo.

– Vi hoćete da ja...?

Čovek sleže ramenima:

– Takva su pravila.

Žena steže kosu između kažiprsta i palca:

– Ovaj... Naravno...

Čini se da onaj drugi, mrzovoljni majstor, kreće napred. Možda se nije ni pomerio, još uvek nisu prekoracili prag, ali se stiče utisak da on napreduje. Tiha pretnja, nezgrapnost ovog čoveka.

Elegantni, rečiti čovek sleže ramenima. Ili se barem čini da sleže ramenima. Suptilnim pokretom, skoro neprimetno. Ili je to samo suptilna sugestija pokreta koji ne mora da se dogodi da bi se dogodio:

– Nemojte posle da kažete kako vas nismo obavestili, draga gospođo... Pravila su vrlo jasna. Građanin koji na treće obaveštenje ne potvrdi da shvata instrukcije, može i mora (podvlačim ovo *mora*, kako bi gospođa uvidela da nas ništa lično ne okreće protiv vas) biti podvrgnut adekvatnoj fizičkoj opomeni, koju određuje tim ugrađivača prema sopstvenom nahođenju, ali u okviru onih zakonski dozvoljenih opomena.

Drugi čovek zastrašujuće razvuče usta u rastući polumesec. Počeša se dole. Da li je to možda neka subliminalna poruka, eksplicitna, ili je prosto naprosto nevaspitanje? U poređenju s ovim prostačinom, govornik je primer uglađenosti.

Što ne znači i da je manje opasan:

– Vi razumete. Razumete, zar ne? Mi samo izvršavamo naređenja. Naravno da razumete. Ugrađivanje straha je za vaše dobro. Za dobrobit svih nas. Onda razumete, zar ne?

Žena potvrđuje. Šta bi drugo mogla? Šta bi drugo mogla nego da potvrdi?

Rečiti šapatom izgovara, kao sufler koji dobacuje repliku zaboravnoj divi.

– Recite da, draga gospođo.

– D-da...

Grč silazi s lica slatkorečivca, kao da mu je laknulo.

– Vrlo dobro, draga gospođo. To onda znači da možemo ući.

Žena izgleda kao da ne razume. To je uobičajeno. Rečiti čovek se smeši. Žena razmišlja, kao što bi i svako drugi: kada im ne bih dozvolila, da li bi oni mogli da uđu?

Da nisam počinila fatalnu grešku? – kao da govore ženine oči.

Rečiti čovek se smeška. Uvek uživa u ovom delu. Ne-doumica. One razmišljaju. Uvek razmišljaju.

Neka ih neka razmišljaju.

Žena nije stigla da izusti niti ah niti uh, a ljudi već ulaze. Rečiti briše noge o otirač. Onaj drugi ni to.

Neovlasnici odmeravaju dnevni boravak. Ili se barem čini da odmeravaju dnevni boravak. Neovlasnici.

Žena ih gleda:

– Ž-želite li da vam pokažem celu kuću?

Dva čoveka odmeravaju ženu. Ona je zamucala, zapleo joj se jezik na ž-želite. Samo što se ne nasmeju, saučesnički. Žena verovatno misli: je l' se to samo njoj čini ili postoji nešto podrugljivo na njihovim licima? Mora da postoji, misli ona. Moguće je i da ne postoji, da joj se samo čini, možda i to misli.

Dva muškarca uživaju u prizoru. Ništa nije tako umirujuće kao saznanje da ljudi misle ono što treba da misle.

Žena guta knedlu, nakašlja se da pročisti grlo:

– Želite li da uđete u neku od soba?

Dva čoveka je malo odmere. Očigledno je da žena ne zna tačno šta će oni da rade.

Rečiti najzad prekida tenziju:

– Nema potrebe, draga gospođo. Barem za sada. Savršeno će nam poslužiti dnevna soba. Zna da danas više nije potrebno ugrađivati strah u ostale sobe. Dnev-

na je sasvim dovoljna. Ali možda ćemo morati da koristimo kupatilo.

Žena razrogači oči:

– Nije u funkciji – reče brzo. – Vodoinstalater je rekao da će doći danas...

Rečiti ima razumevanja:

– Samo se vi nadajte. Ti vodoinstalateri, ma znate i sami... Ne poseduju oni našu etiku. Osećaj odgovornosti.

Oni ne primećuju da je ženi laknulo. Previše su zakupljeni okupiranjem teritorije.

Rečiti se okreće ka svom kolegi:

– Vrlo dobro, dakle. Souza, počnimo s ugrađivanjem.

Pomoćnik spušta kutiju s alatom, i tek tada, kada je spusti, žena shvata koliko mora da je teška ta kutija. U njegovoj ruci je izgledala kao manjerka posle ručka.

– I...?

Elegantni, rečiti službenik se smeši, ozaren:

– Da?

– Da li to dugo traje?

– Koliko bude trajalo, draga gospođo. Zavisi od toga koliko će vremena otići na ugrađivanje. Nekad bude gotovo za sat vremena. A nekad... Zavisi.

Žena spušta pogled, skrušeno.

– Ali ne brinite, draga gospođo. S nama vreme proleći za tili čas.

– Ako vi tako kažete...

– Oh, da, draga gospođo. Ugrađivanje straha je brz postupak. Dok se okrenete, već je ugrađen i spreman za upotrebu. Nekada je to trajalo godinama. Danas, pomoću novih tehnologija, jedva da se radi o minutima.

– Ili sekundama – kaže drugi glas. Grub glas, nabusit, glas čoveka koga ovaj prvi zove Souza. – I dobro, gde je kupatilo?

– N-nije u funkciji – kaže žena. – Vodoinstalater je rekao da će doći danas...

– Sranje – progunđa Souza. – Dobro, ako budem morao da odem do kombija, svratiću u neki kafić da pišam. U suprotnom...

Žena shvata da „u suprotnom“ znači da Souza nije čovek koji dugo trpi. Trebalo je ipak da sakrije dete u sobu. Sad je kasno. Računa da će, bude li ona imala malo sreće, „Souza“ morati da ide po alat...

Čovek u tamnoplavom radničkom kombinezonu raspoređuje alatke po podu. Žena sada zna da se on zove „Souza“ – ili da mu je to barem nadimak. Neke od alatki izgledaju zastrašujuće, druge ne baš. Žena ne prepoznaje neke od njih. Druge prepoznaje ili su barem slične alatkama koje poznaje.

Rečiti objašnjava:

– Neodlučni ste, zar ne? To je dobar znak, znak da je ugrađivanje straha već počelo. Znete, draga gospođo, proces ugrađivanja straha ima i fizičku i metafizičku stranu.

Žena potvrđuje.

– Iliti, nije samo na nama da ugradimo strah, treba i građani da budu u stanju mentalne (rekao bih čak i moralne) dostupnosti za prihvatanje straha. On je kao signal. Nije važno samo da emitovanje signala bude jako, već je poželjno da i prijem bude takav.

Žena potvrđuje.

Rečiti širi ruke, i elokventno obrazlaže:

– Gospođa je možda mislila da prijem, kao negativni pol, treba da bude slab da bi emitovanje bilo jako. Ali ne. To s ugrađivanjem straha ne samo da je dobro za sve nas, nego je jedino i moguće ukoliko svi sarađujemo.

Čovek nastavlja da govori, ali Souza uključuje bušilicu i od buke se skoro više ništa ne čuje.

Žena klima glavom, šta drugo da radi? Kada buka prestane, žena čuje samo delove rečenica:

– ... nije tako samo u našoj zemlji... stvar je u tome... u pravu da se izjasnimo.

Souza ustaje, namršten:

– Izgleda da ću morati do kombija.

Rečiti uzdahne, kao da mu to nije po volji.

– Žao mi je, draga gospođo. Izgleda da imamo problem s materijalom. Ali to je dobra vest za tvoju bešiku, zar ne, Souza?

Souza izlazi i kreće stepenicama.

– Ako želite, možete ići liftom – kaže žena.

Rečiti odmahuje glavom, a žena shvata da mu još ne zna ime.

– Hvala, draga gospođo, ali moj kolega je stara škola i više voli da ide stepenicama. Ne oseća se dobro u skućenim prostorima. Profesionalna deformacija. Ljudi ne primećuju, ali mi ponekad udišemo isparenja... Naročito osoblje tehničke podrške. Ne brinite se, vrlo je sposoban naš Souza.

– Da li već dugo radite zajedno?

– Na ugrađivanju straha? Ili pre toga?

Žena ništa ne odgovara. Ionako je pitala tek da nešto pita, a ne zato što je zaista zanima. Ona samo želi da oni odu, što je pre moguće. Da bi izbegla neprijatnosti.

– Nismo drugari, ako ste na to mislili. Štaviše, nismo ni iz istog ešalona, a jedan od bitnih momenata u procesu ugrađivanja straha je poštovanje hijerarhije. Da svako zna gde mu je mesto, razumete? Da ne bude mešanja. Kako ne bi došlo do zabune. Kad svako zna gde

mu je mesto, stvari bolje funkcionišu, razumete? I zbog toga smo mi ovde, u suštini. Da bi društvo bolje funkcionisalo.

– Shvatam.

– Zbog toga treba da damo primer drugima. Ali Souza je korektan službenik, i mogu da garantujem za kvalitet njegovog rada. Videćete, on to začas, instalacija – prva klasa. Pročitali ste prospekte, je l' da?

– Pa ovaj... Na brzinu.

Njegov ton se povišava do tona kojim se izgovara sve-ili-ništa:

– Ali znate da je to trebalo pročitati, zar ne? Da bi se ubrzao proces...

– Znam, ali...

On joj se još više približi. Skoro usta na usta:

– Kao kada neka žena ostane sama s nekim nepoznatim čovekom, dok njegov kolega odlazi po konopac da je zavežu, pod izgovorom da ide u kola po materijal.

Žena uzdrhta.

Rečiti nastavlja:

– Neki nepoznat čovek koji će je možda...

Žena iskolači oči.

Rečiti nastavlja:

– Zar ne bi bilo prikladno da, kako bi se ubrzao proces, ona ode da obuče nešto udobnije, ili da čak počne da skida odeću i zauzme prikladniji položaj?

Žena uspeva da prozbori:

– Ali... šta ako se ona opire?

– Opire? Čemu da se opire? Ona je žena, on je muškarac, on je jači od nje, naoružan je, ona je sama kod kuće, počinila je (glupu) grešku što im je otvorila vrata, i sada joj nema spasa. A kolega (prijatelj, saučesnik, sled-

benik) stiže, već se čuju njegovi koraci na stepenicama, roktanje, ono roktanje koje prethodi aktu, pomešano s umorom, besom i libidom i nagomilanom napetošću, i žena zna da nema nikakve šanse da se izvuče, zna da je gotova, da je u njegovim rukama, da je samo igračka u njihovim rukama, da će sve što oseća, ma šta to bilo, samo doprineti njihovom užitku. Bol, uživanje, sve je to samo igra, ona će (u nekoliko narednih sati) biti samo robinja (stvar) koja služi njihovoj volji.

Žena ustukne. Ali nema baš kuda da se povuče, već je priljubljena uza zid, dok posetilac dašće nad njom.

– U toj situaciji, situaciji koja po svemu može da bude identična ili slična ovoj, zar ne bi bilo pametno, ne bi li bilo zapravo najpametnije da ona ubrza proces, sa-
rađujući najpokornije moguće sa svojim potencijalnim dželatima, u nadi (uzaludnoj, ali uprkos svemu nadi) da će njeno potčinjavanje izazvati u njima barem malo sažaljenja?

On baš sada diše nad njenim licem. Odvratno je. Ne zato što mu smrdi iz usta. Nego baš zato što ne smrdi.

– Ženica koja otvara vrata *neznancima*? I pušta ih da upadnu (na pragu ulaznih vrata) pod izgovorom da su naprosto došli da ugrade nešto? A zar ta blesava žena nije *sama tražila*? Da neće možda neko drugi biti kriv ako joj se nešto desi, ako joj ovi muškarci nešto učine, ako ako ako? A da ona zapravo ne želi baš to od čega strahuje?

Rečiti napravi pauzu. Žena kao da je ostala bez glasa. Rečiti se smeje:

– Šalim se. Trebalo je da vidite svoj izraz lica, draga gospođo. Ako želite, idite i pogledajte se u ogledalu.

Žena odmahuje glavom. Zna da je prebledela. Ne treba joj ogledalo da bi to znala. *Ogledalce, ogledalce moje, najbleđi na svetu reci mi ko je?*

Rečiti nastavlja utešnim tonom:

– Vidite? Još nismo ni okončali ugrađivanje a vi se već nalazite u tom stanju. To radimo da biste videli koliko su naši metodi efikasni, koliko je moćna naša tehnologija, kako su kvalitetni naši proizvodi.

Žena uspostavlja dah:

– Nisam se ja uplašila...

Rečiti se nasmeši:

– Naravno da jeste. Zašto poričete? Nemojte tek tako da negirate nauku koju ne poznajete.

Žena ne odgovara. Rečiti se smeje, zadovoljan samim sobom:

– Ali istina je da ste čudne. Izvinite što vam ovo govorim, draga gospođo, ali žene su uvek pomalo čudne. Nama muškarcima, barem. Ne znam da li ste i same sebi čudne. Pretpostavljam da je možda čak i sasvim suprotno.

Neko kuca na vrata.

– Mora da je Souza. Ukoliko ne očekujete neku neočekivanu posetu. Pazite samo, sada nije vreme za to.

– Možda je poštar...

– Istina. Ili vodoinstalater. Zar niste očekivali vodoinstalatera? Zbog problema u kupatilu?

Žena ne odgovara.

– Ali ja se kladim u sve ili ništa da je Souza.

I jeste. Souza. Smrknut kao zimsko veče. Isto kao kad je silazio niz stepenice.

Rečiti likuje:

– Vidite da sam bio u pravu? Ne bih da se hvalim, draga gospođo, ali mi smo uvek u pravu. Takva nam je, da tako kažem, sudba.